

บทที่ 8

ผลวัดแห่งการต่อสู้ของกลุ่มต่างๆ ในสถานการณ์ความขัดแย้งกรณีการก่อสร้าง โครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานา

ตลอดระยะเวลา 2 ปี ปตท. กลุ่มผู้สนับสนุน และกลุ่มผู้คัดค้าน ได้ต่อสู้กันด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของกลุ่ม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ 3 แนวทางเพื่อให้เห็นผลวัดแห่งการต่อสู้ของกลุ่มต่างๆ ในสถานการณ์ความขัดแย้งกรณีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานาคือ

- 8.1 ผลวัดของวาทกรรมในโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา
- 8.2 ผลวัดของการใช้สื่อของปตท. กลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มผู้คัดค้าน
- 8.3 ผลวัดความเคลื่อนไหวตามห้วงเวลา

8.1 ผลวัดของวาทกรรมในโครงการก่อสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา

การต่อสู้ในโครงการท่อส่งก๊าซจากแหล่งยาดานาครั้งนี้แต่ละฝ่ายได้สร้างชุดวาทกรรมขึ้นมาเพื่อโต้แย้งแสดงเหตุผลซึ่งในความขัดแย้งครั้งนี้ได้เกิดวาทกรรมใหญ่ๆ 2 ประการคือ สาระสำคัญโดยรวมของโครงการท่อส่งก๊าซและกระบวนการทำงานของ ปตท.

8.1.1 สาระสำคัญโดยรวมของโครงการท่อส่งก๊าซ มีดังต่อไปนี้

- วาทกรรมชุดว่าด้วย “การพัฒนา”

ปรัชญา เปี่ยมพวงสานต์ (2541 : 3) มองการพัฒนาเป็นทัศนะ 2 กระแสที่แตกต่างกัน นั่นคือ กระแสของกลุ่มที่ชื่นชมกับเป้าหมายความเจริญทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ในสังคม โดยกลุ่มมีแนวคิดที่จะผลิตวัตถุให้มากที่สุด เป็นวิธีการที่จะทำให้คนเรามีความพอใจและมีความสุขได้ ส่วนอีกกระแสหนึ่งคือกลุ่มของนักคิดกลุ่มน้อยที่ต้องการเห็นระบบเศรษฐกิจสังคมอีกระบบหนึ่ง คือ “นิเวศสังคม” ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดแรกอย่างสิ้นเชิง

จากมุมมองดังกล่าวสามารถอธิบายปรากฏการณ์การเกิดขึ้นของวาทกรรมที่ ปตท. สร้างขึ้น และได้ถ่ายทอดมายังกลุ่มผู้สนับสนุน โดยเป็นวาทกรรมที่ ปตท. พยายามยึดกุมเอาไว้ตั้งแต่

แรกโดยทำให้เห็นถึงความสำคัญของการมีพลังงานสำรอง การต้องสูญเสียเงินจำนวนมหาศาล หากไม่สามารถก่อสร้างโครงการนี้ได้ทันเวลากำหนด ทั้งนี้การอธิบายการพัฒนากระแสหลักที่ปตท.ได้ยึดกุมไว้นี้เป็นสิ่งที่อธิบายให้ข้าราชการประจำ ข้าราชการการเมือง ประชาชนทั่วไป รวมทั้งสื่อมวลชนเข้าใจได้ง่ายกว่าการพัฒนา "ทางเลือก" หรือการพัฒนาแบบ "ยั่งยืน" ที่คนกลุ่มน้อยในสังคมจะตระหนักถึง แม้อันปัจจุบันวาทกรรมของการพัฒนาทางเลือกหรือแบบยั่งยืนนี้เริ่มจะเข้ามามีพื้นที่ในสังคมไทยมากขึ้นนับแต่เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำอย่างหนักในช่วงปี 2540-2541 แต่ก็ยังไม่สามารถเปลี่ยนความคิดคนในสังคมได้อย่างทันท่วงที

จากวาทกรรมว่าด้วยการพัฒนานี้เองที่ ปตท.ยึดกุมไว้เพื่อกลบกระแสวาทกรรมเรื่องสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน สิทธิชุมชน ที่กลุ่มผู้คัดค้านหยิบยกขึ้นมาตั้งแต่เริ่มต้นของการคัดค้าน และเป็นเหตุผลหลักในการคัดค้านครั้งนี้

การสร้างวาทกรรมว่าด้วยการพัฒนาของ ปตท.ได้สร้างให้เห็นว่าท่อนส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานานี้จะก่อประโยชน์ให้กับประเทศอย่างมหาศาล สามารถพลิกฟื้นภาวะเศรษฐกิจให้ดีขึ้นได้ การตอกย้ำประเด็นนี้มีทั้งในการให้ข้อมูลในการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ ในสื่อโฆษณาของ ปตท. และการให้สัมภาษณ์ของผู้บริหาร ซึ่งกลุ่มผู้สนับสนุนได้ตอบสนองวาทกรรมนี้ทันที เช่น การพูดถึงโครงการ Western Seaboard ผลที่จะได้รับจากการท่องเที่ยว เป็นต้น จากวาทกรรมเหล่านี้เอง ปตท.และกลุ่มผู้สนับสนุน รวมไปถึงข้าราชการในจังหวัดกาญจนบุรี นักการเมืองหลายคน มองกลุ่มผู้คัดค้านว่าเป็น "พวกถ่วงความเจริญ" ดังปรากฏในแผนเผชิญเหตุของจังหวัดกาญจนบุรีซึ่งลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัดในระหว่างที่กลุ่มผู้คัดค้านปิดป่าห้วยเขย่งอยู่นั้น ในแผนดังกล่าวมีการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายให้กลุ่มผู้คัดค้านเป็น "ฝ่ายตรงข้าม" ที่ระบุว่ากลุ่มเหล่านี้ อาจเป็นกลุ่มบุคคลที่จะก่อวินาศกรรมท่อนส่งก๊าซได้ ส่วนปตท. กลุ่มผู้สนับสนุนเป็น "ฝ่ายเรา" ซึ่งหมายถึงข้าราชการในจังหวัดกาญจนบุรี

ในการก่อสร้างโครงการท่อนส่งก๊าซธรรมชาติครั้งนี้กลุ่มผู้คัดค้านเองก็ไม่ได้หักท้วงแนวคิดการพัฒนากระแสหลักที่ปตท.เห็นความสำคัญ แต่สิ่งที่กลุ่มผู้คัดค้านเรียกร้องคือ การก่อสร้างโครงการท่อนส่งก๊าซที่ ปตท.พยายามทำให้เห็นแต่ข้อดีจากการได้มาซึ่งพลังงานสำรองของประเทศนี้ และไม่เห็นด้วยกับแนวทางการพัฒนาที่การก่อสร้างมาจากการกดขี่ข่มเหงเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง เป็นพลังงานที่ไม่สะอาด และเส้นทางการก่อสร้างดังกล่าวทำให้ต้องทำลายพื้นที่ป่าอันอุดมสมบูรณ์ภายในประเทศดังนั้นควรพิจารณาทบทวนโครงการนี้ใหม่ เมื่อการเจรจาระหว่าง ปตท.กับ

กลุ่มผู้คัดค้านพูดกันคนละประเด็นทำให้วาทกรรมว่าด้วยการพัฒนาจึงเป็นวาทกรรมที่ต่อสู้กันมาตั้งแต่เริ่มต้นโครงการ

วาทกรรมว่าด้วยการพัฒนาในมุมมองของ ปตท. เป็นชุดการพัฒนาที่ตรงกับทัศนคติของคนส่วนใหญ่ของสังคมดังที่ได้กล่าวในข้างต้นแล้ว ซึ่งรวมไปถึงนักการเมืองผู้มีอำนาจในการตัดสินใจเช่นนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลหลายๆ คน ที่ยอมรับวาทกรรมการพัฒนาในมุมมองของ ปตท. ทำให้การตัดสินใจในวาระสุดท้ายของโครงการนายชวนได้อนุมัติให้ดำเนินโครงการต่อไปได้

ดังนั้นวาทกรรมว่าด้วยการพัฒนาในครั้งนี้ ปตท. สามารถช่วงชิงพื้นที่ในสังคมได้มากกว่ากลุ่มผู้คัดค้าน แม้ว่าจะจะเป็นข้อโต้แย้งคนละชุดกับข้อเรียกร้องของกลุ่มผู้คัดค้าน ที่หลายฝ่ายไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาที่คำนึงถึงที่มาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งโลกทัศน์ที่แตกต่างกันของการพัฒนาก็ยังคงดำเนินต่อไปเพื่อต่อสู้ช่วงชิงวาทกรรมในสังคมตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป

- วาทกรรมชุดว่าด้วย "สิ่งแวดล้อม"

วาทกรรมนี้กลุ่มผู้คัดค้านสร้างขึ้นมาตั้งแต่แรกที่มีการคัดค้านและนับเป็นประเด็นหลักที่พยายามทำให้สาธารณชนทั่วไปเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ดังนั้นกลุ่มผู้คัดค้านเชื่อว่าการนำสิ่งที่มีคุณค่าจากป่าออกมาให้ประชาชนทั่วไปได้ทราบจะทำให้มีส่วนร่วมกับการคัดค้านได้ ดังนั้นในช่วงแรกจึงหยิบยกปุราณี นุสีลวยหายาก, ค้างคาวกิตติ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กที่สุดที่กำลังจะสูญพันธุ์ และโขลงช้างป่าที่ใช้เส้นทางบริเวณท่อก๊าซเป็นแหล่งหากิน รวมทั้งต้นไม้ขนาดใหญ่หลายคนโอบที่กลุ่มผู้คัดค้านได้ถ่ายมาให้เห็น

ในขณะที่ปตท. พยายามทำลายคุณค่าของสัตว์ป่าและป่าไม้เหล่านี้ด้วยการทำให้เห็นว่าสัตว์ที่กลุ่มผู้คัดค้านห่วงใยส่วนใหญ่ชาวบ้านในละแวกนั้นได้จับกินเป็นอาหาร ป่าที่ท่อก๊าซขาดผ่านไม่ได้มีไม้ขนาดใหญ่โดยได้ไปถ่ายให้เห็นว่าต้นไม้ที่กลุ่มผู้คัดค้านนำมาให้เห็นนั้นอยู่นอกแนวท่อก๊าซ แต่ในท้ายที่สุดได้ถูกผู้สื่อข่าวทักท้วงว่าต้นไม้ที่ปตท. ถ่ายมานั้นเป็นคนละต้นกับของกลุ่มผู้คัดค้าน รวมทั้งการพยายามออกข่าวว่าไม้ที่ท่อก๊าซขาดผ่านนั้นองค์การอุตสาหกรรมป่าไม้เป็นคนดำเนินการชักลากออกมา แต่ไม่ดังกล่าวเป็นไม้ที่ไม่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ เป็นไม้ที่ไม่มีราคา จนกระทั่งนายพละ สุขเวช ผู้ว่าการ ปตท. หลุดปากออกมาว่า "ไม้เฮงชวยทั้งนั้น" (หมายถึงต้นไม้ที่ท่อก๊าซขาดผ่าน-ผู้วิจัย) ทำให้เห็นว่า ปตท. ไม่ได้สนใจกับป่าไม้เหล่านี้เท่าใดนัก

ปฏิบัติของกลุ่มผู้คัดค้านที่ทำให้เห็นอย่างจริงจังว่าต้นไม้ในป่าทั้งเล็กและใหญ่มีความสำคัญต่อระบบนิเวศทั้งสิ้น ดังนั้นจึงได้ทำพิธีบวงสรวง จัดกรรมยาตราในป่าที่ทอ끼ชผาน รวมไปถึงถึงการปิดป่าเพื่อไม่ให้ใครเข้าไปทำลายป่าไม่ได้ ซึ่งการกระทำดังกล่าวได้แสดงถึงโลกทัศน์ที่เห็นว่ามนุษย์และธรรมชาติอยู่ร่วมกันได้โดยที่ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ในขณะที่ ปตท. พยายามสอดแทรกตลอดว่า ปตท.เป็นรัฐวิสาหกิจที่สนใจเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างมาก การก่อสร้างครั้งนี้เป็นผลกระทบชั่วคราวและธรรมชาติจะกลับฟื้นตัวมาเช่นเดิม พลังงานจากก๊าซธรรมชาติก็เป็นพลังงานที่สะอาดเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเช่นกัน การสร้างกิจกรรมที่ทำให้เห็นว่า ปตท.รักสิ่งแวดล้อมนั้นมีมากมายในระหว่างการก่อสร้างโครงการ เช่น การอบรมชาวบ้านเพื่อป้องกันไฟป่า การให้ทุนวิจัยเรื่องช้างกับมูลนิธิเพื่อนช้าง ภาพโฆษณาการปลูกป่าที่ออกมาเป็นระยะทางโทรทัศน์ เป็นต้น

การต่อสู้เพื่อโต้แย้งในวาทกรรมชุดว่าด้วยสิ่งแวดล้อมในครั้งนี้ที่กลุ่มผู้คัดค้านเป็นผู้หยิบยกขึ้นมาและติดตามตรวจสอบแม้ว่าโครงการจะดำเนินการไปแล้ว 1 ปี ทำให้พบว่าสิ่งที่ปตท. สัญญาไว้ว่าจะฟื้นฟูสภาพป่า ปลูกป่า และทำเสร็จไปแล้วกว่า 90 % นั้นกลุ่มผู้คัดค้านพบว่า ปตท.ทำไปได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น ส่วนพันธุ์ไม้ที่นำมาปลูกไม่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น การปลูกหญ้าที่ขยายพันธุ์เร็วแต่ทำลายยากอาจทำให้เกษตรกรตามแนวท่อได้รับผลกระทบ การติดตามตรวจสอบเช่นนี้เป็นการพิสูจน์ว่า ปตท.เป็น “นักอนุรักษ์จอมปลอม” อย่างที่กลุ่มผู้คัดค้านได้ตั้งฉายาไว้

ด้านกลุ่มผู้สนับสนุนได้ตอบย้าว่าเป็นเสียงของชาวจังหวัดกาญจนบุรีตัวจริงที่รักผืนป่าไม่น้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และยอมเสียสละส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ของคนทั้งประเทศ โดยวาทกรรมชุดว่าด้วย “สิ่งแวดล้อม” แต่ฝ่ายพยายามดึงเข้ามาเป็นพวกของตนเองเพราะเป็นวาทกรรมประเด็นหลักที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งครั้งนี้

- วาทกรรมว่าชุดด้วย “สิทธิมนุษยชน”

เป็นวาทกรรมที่กลุ่มผู้คัดค้านที่สนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนช่วงชิงไว้ในฝ่ายของกลุ่มผู้คัดค้านแต่เพียงผู้เดียว โดยมีแกนนำหลักคือ ส.ศิวรักษ์ นักคิดนักเขียนอาวุโส ซึ่งเป็นผู้สนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเบื้องต้น และเมื่อโครงการนี้เป็นโครงการที่มาจากคราบเลือดและน้ำตาของชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน ประกอบกับการซื้อขายก๊าซกับพม่า ซึ่งเป็นรัฐบาลเผด็จการมีละเมิดสิทธิ

มนุษยชนภายในประเทศ ทำให้ประชาชนได้รับความทุกข์ทรมานมาก ดังนั้นจึงไม่มีความชอบธรรมใดๆที่จะนำพลังงานเหล่านี้มาใช้ในประเทศไทย

วาทกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนในโครงการนี้ไม่ได้รับรู้กันแต่เพียงในประเทศไทยเท่านั้นแต่ วาทกรรมที่แพร่กระจายไปยังประเทศต่างๆเมื่อชาวกะเหรี่ยง 15 คนฟ้องศาลโลกว่าถูกทำทารุณกรรมในการวางท่อส่งก๊าซจากพม่ามายังประเทศไทย ซึ่งศาลได้ประทับรับฟ้อง ซึ่งประเด็นดังกล่าวได้ตอกย้ำให้เห็นว่ามีการกระทำดังกล่าวจริงในประเทศพม่า ได้สร้างจุดต่างพร้อยให้กับโครงการอย่างมาก

วาทกรรมเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้กลุ่มผู้คัดค้านได้หยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นหลักควบคู่กับ วาทกรรมเรื่องสิ่งแวดล้อมและสิทธิชุมชนที่นำมาให้มีการทบทวนการก่อสร้างโครงการนี้

ส่วน ปตท. กลุ่มผู้สนับสนุนไม่พยายามจะหยิบยกขึ้นมา มีเพียงการตอบโต้ว่าเป็นภาระ ความรับผิดชอบของรัฐบาลพม่าที่กลุ่มผู้ลงทุนไม่ได้เกี่ยวข้องแต่อย่างใด

- วาทกรรมชุดว่าด้วย “สิทธิชุมชน”

เป็นวาทกรรมที่ชาวบ้านผู้คัดค้านการก่อสร้างได้สร้างขึ้นมาให้เจ้าของโครงการและรัฐที่รับผิดชอบก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ที่มีผลกระทบต่อชุมชน สิ่งแวดล้อมให้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยชุมชนว่าจะรับโครงการดังกล่าวเข้ามาหรือไม่ รวมทั้งให้สิทธิในการดูแลและจัดสรรทรัพยากรด้วย ดังจะเห็นได้จากการต่อต้านไม่ให้มีการวางท่อผ่านที่ดินของชาวบ้านที่ ตำบลจรเข้เผือก อำเภอด่านมะขามเตี้ย ตำบลวังกระแจะ อำเภอไทรโยค ที่ชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากการวางท่อก๊าซทั้งการสูญเสียที่ดินและสูญเสียความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ปตท.พยายามช่วงชิงวาทกรรมนี้ด้วยการเข้าไปพัฒนาชุมชน สร้างความเป็นอยู่ที่ดีให้กับประชาชนตามแนวท่อหลังจากที่การก่อสร้างดำเนินไปแล้ว แต่ผลจากการไม่ทำให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมตั้งแต่แรกชาวบ้านจึงไม่เข้าใจโครงการอย่างถ่องแท้ นอกจากนี้ยังมีการให้ข้อมูลบิดเบือนข้อเท็จจริงตั้งแต่เริ่มการก่อสร้างทำให้เกิดปัญหาเกิดขึ้นในภายหลังตามมามากมาย เช่น ปัญหาการขุดดินถมทับหน้าบ้านทำให้ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ปัญหาบ้านร้าว เป็นต้น

- วาทกรรมชุดว่าด้วย “เทคโนโลยี”

วาทกรรมที่ ปตท. และกลุ่มผู้สนับสนุนเชื่อมั่นว่าเทคโนโลยีจะช่วยได้ทุกเรื่องขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านกลัว อาทิ เทคโนโลยีช่วยลดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมได้ มีความปลอดภัยทั้งการก่อวินาศกรรม ภัยจากแผ่นดินไหว เป็นต้น โดยปตท. ได้อธิบายว่าสิ่งเหล่านี้ได้ผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างน่าเชื่อถือและมีผู้เชี่ยวชาญมาอธิบายการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ยิ่งสร้างน้ำหนักให้กับวาทกรรมนี้มากขึ้น ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับบทเรียนจากการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่ของรัฐที่ผ่านมาหลายสิบปีและถูกหลอกหลวงมาโดยตลอดจึงหมดศรัทธาและความเชื่อถือกับการอธิบาย “เทคโนโลยี” ของรัฐหรือเจ้าของโครงการ

การต่อสู้ช่วงชิงวาทกรรมว่าด้วยเทคโนโลยี เป็นวาทกรรมที่ปตท. สร้างขึ้นเพื่อสร้างความสบายใจให้กับกลุ่มผู้คัดค้านเพราะเห็นว่าเทคโนโลยีสามารถลดผลกระทบ แก๊สสิ่งต่างๆ ที่กลุ่มผู้คัดค้านกลัวมาตลอด ซึ่งในช่วงแรกปตท. สามารถยึดกุมวาทกรรมเหล่านี้ไว้ได้ แต่เมื่อการก่อสร้างดำเนินมาได้ระยะหนึ่ง กลุ่มผู้คัดค้านได้ตีแผ่การใช้เทคโนโลยีของปตท. ที่สร้างปัญหาตลอด เช่น การใช้ระเบิดไดนาไมต์เพื่อระเบิดหินทำให้บ้านเรือนประชาชนได้รับความเสียหาย การใช้สร้างท่อลอดใต้แม่น้ำแควด้วยเครื่องอันหันสมัยที่ไม่สามารถทำได้เพราะมีหินขนาดใหญ่ทำให้ต้องวางท่อใต้น้ำซึ่งอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อแม่น้ำแควน้อยในอนาคตได้ หรือการล้อมต้นไม้ที่มีข้อจำกัดในการทำและมีไม้เล็กๆ ไม่มากนักที่ได้รับการล้อมต้นไม้ เป็นต้น ข้อบกพร่องที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้กลุ่มผู้คัดค้านติดตามตรวจสอบตลอดเพื่อพิสูจน์ความเชื่อมั่นในเทคโนโลยีที่เกินความเป็นจริงของปตท. และทำให้ในระยะหลังๆ กลุ่มผู้คัดค้านสามารถพิสูจน์ได้หลายประการซึ่งได้เผยแพร่ให้ประชาชนได้รับรู้เป็นระยะๆ ในหนังสือพิมพ์ “ข่าวสด”

- วาทกรรมชุดว่าด้วย “ความรู้”

ในการก่อสร้างโครงการขนาดใหญ่เช่นนี้ต้องอาศัยความรู้หลายประการประกอบกัน อาทิ ความรู้ด้านสัตว์ป่าและป่าไม้ ความรู้ด้านธรณีวิทยา ความรู้ด้านวิศวกรรม ความรู้เรื่องพลังงานและเศรษฐกิจ เป็นต้น ซึ่ง ปตท. ได้นำผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ มีสถานภาพที่น่าเชื่อถือ มาอธิบายความรู้เหล่านี้ด้วยศัพท์ทางเทคนิค และได้ค้นคว้าหาความรู้เหล่านี้มาด้วยกระบวนการที่ได้รับการยอมรับเป็นสากล ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านซึ่งอยู่ในพื้นที่มานานอธิบายความรู้จากประสบการณ์ ความรู้ที่สั่งสมและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษหลายชั่วอายุคน เช่น ความรู้เรื่องโป่งช้างที่ชาวบ้านสามารถอธิบายได้ดีและรู้จริงมากกว่าเจ้าหน้าที่กรมป่าไม้ที่มาสำรวจในระยะเวลานาน เป็นต้น

จากวาทกรรมดังกล่าวข้างต้นแม้จะมีการต่อสู้กันผ่านทางสื่อมวลชน แต่ข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆไม่สามารถนำเสนอได้ทั้งหมด โดยเฉพาะในกลุ่มผู้คัดค้านถูกปิดกั้นการใช้สื่อในทุกๆ ทางทำให้การต่อสู้ทางวาทกรรมไม่สามารถทำให้บรรลุเป้าประสงค์ได้อย่างแท้จริง และไม่สามารถหาทางออกได้ ความขัดแย้งก็ยังคงดำเนินต่อไป การจัดเวทีกลางเพื่อแก้ไขความขัดแย้งที่มีขึ้นเป็นระยะๆ ทำให้กลุ่มผู้คัดค้านซึ่งไม่ค่อยมีเวทีในการระบายข้อมูลนักได้นำวาทกรรมดังกล่าวข้างต้นเผยแพร่ไปยังสาธารณชนได้บ้าง โดยเฉพาะในเวทีสุดท้ายคือเวทีรับฟังความคิดเห็นเพื่อแก้ไขปัญหาโครงการก่อสร้างท่าอากาศยานจากแหล่งยานาซูดนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน ปตท. กลุ่มผู้สนับสนุน และกลุ่มผู้คัดค้านได้ออกมาให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการทั้ง 13 คน ซึ่งแต่ละฝ่ายได้นำวาทกรรมที่ตนสร้างขึ้นมาเผยแพร่ในเวทีดังกล่าว หลายประเด็นเพียงจะชัดเจนในเวทีนี้ เช่น ข้อตกลงเรื่องวันรับก๊าซกับประเทศพม่า การดำเนินการก่อสร้างที่ไม่สามารถทำตามข้อเสนอแนะใน EIA ได้ เป็นต้น ซึ่งข้อสรุปของคณะกรรมการได้ตอกย้ำให้เห็นว่าโครงการนี้มีข้อบกพร่อง ทำงานไม่โปร่งใส

8.2 พลวัตของการใช้สื่อของปตท. กลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มผู้คัดค้าน

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในการก่อสร้างโครงการท่าอากาศยานจากแหล่งยานาซูดนายอานันท์ ปันยารชุน เป็นประธาน ปตท. กลุ่มผู้สนับสนุน กลุ่มผู้คัดค้าน แต่ละกลุ่มได้ใช้สื่ออย่างมากมายเพื่อเผยแพร่ "อุดมการณ์" "ความคิดความเชื่อ" ของกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความพยายามในการเข้าถึงสื่อมวลชนทุกแขนงเพราะจะทำให้ "อุดมการณ์" "ความคิดความเชื่อ" ได้แพร่กระจายในวงกว้าง

ทั้งนี้แต่ละฝ่ายเองก็ต้องการทราบความเคลื่อนไหวของประเด็นในการคัดค้านว่าเลื่อนไหลไปสู่ประเด็นเรื่องอะไรในแต่ละวัน ดังนั้นนอกเหนือจากการพยายามเข้าถึงสื่อมวลชนเพื่อเข้าไปใช้เผยแพร่อุดมการณ์ความคิดความเชื่อของฝ่ายตนเองแล้ว แต่ละฝ่ายได้ติดตามข่าวสารความเคลื่อนไหวของอีกฝ่ายจากสื่อมวลชนเพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลที่อีกฝ่ายให้แก่สาธารณชนถูกต้องเป็นจริงมากน้อยเพียงใด หากมีการกล่าวหา บิดเบือนข้อเท็จจริง ให้ข้อมูลที่ผิดพลาดก็จะต้องตอบได้อย่างทันควัน

การทำงานของสื่อมวลชนในสถานการณ์ความขัดแย้งการก่อสร้างโครงการท่าอากาศยานครั้งนี้มีเงื่อนไขของ "ระบบทุน" มาเป็นตัวตั้ง เนื่องจาก ปตท. ได้จ้างบริษัทที่ปรึกษาซึ่งอดีตเคยเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยที่มีประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวเรียกร้องเรื่องต่างๆ มาทำหน้าที่

เป็นฝ่ายประชาสัมพันธ์ สร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับ ปตท. รวมทั้งการเขียนรายงานข่าวแสดงภาพพจน์ในด้านบวกของโครงการท่องเที่ยวธรรมชาติ และลงเป็นบทความโฆษณาประชาสัมพันธ์ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติและท้องถิ่นเกือบทุกฉบับ นอกจากนี้ ปตท.ได้พยายามสร้างบรรทัดฐานของการทำบทความโฆษณาประชาสัมพันธ์ให้ใกล้เคียงกับข่าวซึ่งเป็นส่วนที่แสดงถึงความจริง การกระทำดังกล่าวได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ทั้งในวงวิชาการและวิชาชีพ

จากการวิเคราะห์วาทกรรมของแต่ละกลุ่มที่ได้รับการตอบรับจากสื่อมวลชนทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น พบว่าในกรณีความขัดแย้งเรื่องท่องเที่ยวธรรมชาติครั้งนี้สื่อมวลชนแบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายอย่างชัดเจน คือฝ่ายที่สนับสนุนการก่อสร้าง ฝ่ายที่คัดค้านการก่อสร้าง และกลุ่มที่ไม่ให้ความสำคัญกับข่าวนี้อ สื่อมวลชนที่สนับสนุนฝ่ายใดจะให้น้ำหนักกับการชี้แจงของฝ่ายนั้นมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการกระทำดังกล่าวสื่อมวลชนทุกๆแขนงยังติดขัดกับทฤษฎีสื่อมวลชนในเรื่อง “ความเป็นกลาง” ทั้งๆ ที่ในทางปฏิบัติแล้วแทบจะไม่มีสื่อมวลชนใดทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นสามารถที่จะเป็นกลางได้เพราะกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้นต้องเลือกข้างใดข้างหนึ่ง “สนับสนุน” หรือ “คัดค้าน” การก่อสร้างโครงการนี้ แต่สื่อมวลชนเกือบทุกสื่อเชื่อว่าตนเองได้วางตัวเป็นกลางอย่างที่สุดแล้วสำหรับกรณีความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีเพียงหนังสือพิมพ์ข่าวสดเท่านั้นที่ประกาศตนเองอย่างชัดเจนว่า “สนับสนุน” ผู้คัดค้านอย่างเต็มที่ซึ่งสอดคล้องกับเนื้อหาที่นำเสนอไปยังผู้อ่าน

ปตท.ใช้วิธีการเข้าหาฝ่ายหน่วยงานราชการในท้องถิ่น สื่อมวลชนในท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน โดยสร้างความสัมพันธ์ทั้งภายในจังหวัดและระดับประเทศทั้งนี้ ปตท.ได้มีทีมงานที่ดูแลหน่วยงานแต่ละส่วนอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นแทรกซึมเข้าไปแต่ละหน่วยงานพร้อมๆ กับถ่ายทอดวาทกรรมให้กับหน่วยงานเหล่านี้ นับแต่ระดับนักการเมืองระดับชาติ นักการเมืองท้องถิ่น ผู้ว่าราชการจังหวัดเรื่อยมาจนถึงนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษาในจังหวัดกาญจนบุรี ในการสร้างความสัมพันธ์เหล่านี้ ปตท.ช่วยเหลือด้วยการให้ทุนสนับสนุนตามที่ได้ลงรายละเอียดในบทที่ 5 ซึ่งปฏิบัติการของ ปตท. สามารถซื้อใจและเข้ามาเป็นแนวร่วมสนับสนุนการวางท่องเที่ยว รวมทั้งสื่อมวลชนท้องถิ่น หนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุ และสื่อมวลชนระดับชาติ หนังสือพิมพ์ สถานีวิทยุ และสถานีโทรทัศน์เกือบทุกช่อง เกือบทุกคลื่นปตท.ได้ให้การสนับสนุนทั้งสิ้น เนื้อหาข่าวและบทความจึงออกมาไปในทิศทางที่มองโครงการนี้ในแง่บวกเป็นส่วนใหญ่

แม้แต่สถานีโทรทัศน์เสรีไอทีวี ซึ่งประกาศตัวว่าเป็นสถานีโทรทัศน์เสรี แต่เมื่อ ปตท. เป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ของสถานีแห่งนี้ได้มีช่วงเวลาของรายการโลกสิ่งแวดล่อม รายการไอทีวี Talk

ที่เป็นช่องทางให้กับ ปตท.ได้ออกมาชี้แจง หลังจากการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้ และสัตว์ป่าจบสิ้นไปแล้ว นายสงเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ได้มาอธิบายถึงกระบวนการก่อสร้าง วิธีการลดผลกระทบ อธิบายเหตุปัจจัยที่ก๊าซจะติดไฟได้ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นง่ายๆ ซึ่งเป็นการแก้ข้อสงสัยของกลุ่มผู้คัดค้านทุกประเด็นแต่อธิบายให้กับประชาชนทั้งประเทศฟัง ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านไม่ได้มีโอกาสมาชี้แจงด้วย

ด้านกลุ่มผู้คัดค้านเมื่อไม่มีช่องทางในการสื่อสารในระยะแรกกลุ่มผู้คัดค้านจึงได้เร่งรณรงค์ด้วยการแจกแผ่นพับ แผ่นปลิว ติดป้ายผ้าภายในจังหวัดกาญจนบุรี โดยเน้นในอำเภอเมืองและอำเภอที่มีท่อส่งก๊าซผ่าน รวมทั้งให้ความรู้กับชาวบ้านเกี่ยวกับคุณสมบัติของก๊าซธรรมชาติว่าติดไฟ ในขณะที่ปตท.มาให้ข้อมูลกับชาวบ้านว่าไม่ติดไฟหากรั่วไหลแล้วไม่เกิดอันตราย กลุ่มผู้คัดค้านออกรณรงค์ให้ความรู้กับประชาชนในพื้นที่เกือบทุกวัน เข้าร่วมการสัมมนาเกี่ยวกับเรื่องท่อส่งก๊าซทุกครั้งที่มีการจัดขึ้น สื่อมวลชนที่ยังคงเป็นกระบอกเสียงให้กับกลุ่มผู้คัดค้านคือหนังสือพิมพ์ข่าวสด ที่ติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้คัดค้านทุกอย่างก้าว พร้อมๆ กับการเปิดโปงความผิดของ ปตท. อาทิ “แฉ ปตท.ละเมิดกฎหมาย ระเบิดป่า-วางท่อ” “ปตท.อ้างระเบิดหินวางท่อก๊าซ” “อบต.ไวย ท่อปตท.ขวางน้ำ” เป็นต้น ทำให้เห็นได้ว่าข่าวสดตรวจสอบการทำงานทุกขั้นตอนของ ปตท.หากมีขั้นตอนใดทำผิดจากที่เคยสัญญาไว้ข่าวจะโหมกระพือเพื่อให้เห็นว่าเป็นความผิดขั้นรุนแรงมาก โดยเฉพาะกรณีใดที่เคยให้สัญญาไว้แล้วไม่ทำตามหรือทำผิดจากที่เคยบอกไว้

เมื่อนานวันเข้ากลุ่มผู้คัดค้านยังคงไม่มีช่องทางการสื่อสารใดๆ ในพื้นที่สื่อมวลชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้กลุ่มผู้คัดค้านตัดสินใจเข้าปิดป่า ซึ่งกลุ่มผู้คัดค้านประกาศจะปิดป่าตั้งแต่วันที่ 7 ธันวาคม 2540 ซึ่งทำให้รัฐบาลหันมาสนใจโดยส่งคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเข้ามาใกล้ชิดให้คุณหญิงสนใจและยินยอมเข้าไปสำรวจป่าพร้อมกับกลุ่มอนุรักษ์ ทำให้กลุ่มอนุรักษ์เลื่อนการปิดป่าออกไปอีก 7 วันโดยกดดันให้รัฐบาลแก้ไขปัญหาหลังจากที่คุณหญิงสุพัตราได้ลงไปดูพื้นที่จริงแล้ว หากไม่มีผลการพิจารณาออกมาภายใน 7 วันจะปิดป่าในวันที่ 14 ธันวาคม 2540 ซึ่งในขณะนี้ ปตท.และฝ่ายรัฐบาล เช่น นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายวีระวัฒน์ ชลาชนนย์ผู้ว่าการการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ออกมากล่าวถึงผลกระทบหากโครงการนี้ไม่เสร็จทันตามสัญญาที่วางไว้ และเมื่อใกล้ถึงวันที่กลุ่มผู้คัดค้านประกาศปิดป่าในวันที่ 14 ธันวาคม 2540 คุณหญิงสุพัตรา ได้เรียกกลุ่มผู้คัดค้านไปเจรจาเพื่อให้กลุ่มผู้คัดค้านได้ปรึกษาเส้นทางวางท่อกับวิศวกรของ ปตท.ซึ่งฝ่ายรัฐบาลได้ประสานไว้แล้ว และร้องขอไม่ให้ปิดป่าในวันที่ 14 แต่ให้มี

การเฝ้าระวังแทน และหลังจากนั้นนายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรียินยอมให้มีการศึกษาแนวท้อ
 ก๊าซใหม่ทำให้กลุ่มผู้คัดค้านยุติการปิดป่าชั่วคราวตามคำขอของรัฐบาล จะเห็นได้ว่ารัฐบาลได้
 พยายามซื้อเวลาเพื่อไม่ให้กลุ่มผู้คัดค้านเข้าปิดป่าเพราะเป็นมาตรการขั้นเด็ดขาดของกลุ่มผู้คัดค้าน
 และรัฐบาลประเมินว่ากลุ่มผู้คัดค้านทำจริงๆ ซึ่งจะสร้างผลเสียต่อความคืบหน้าของโครงการอย่าง
 มาก แต่การกระทำของรัฐบาลดังกล่าวเป็นเพียงระยะเวลาสั้นๆ เท่านั้นเมื่อนายสมศักดิ์ เทพสุทิน
 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมไม่เห็นด้วยกับการเปลี่ยนเส้นทาง ส่วนคุณหญิงสุพัตรา มาศ
 ดิษฐ์ซึ่งรับผิดชอบปัญหาความขัดแย้งนี้ตั้งแต่ต้นไม่พอใจ จึงยุติบทบาทการเป็นตัวกลางให้กับกลุ่มผู้
 คัดค้านกับ ปตท. และประกาศว่าจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับโครงการนี้อีก ในที่สุดกลุ่มผู้คัดค้านจึงหมดที่พึ่ง
 พึ่งการปิดป่าจึงเริ่มขึ้นในวันที่ 21 ธันวาคม 2540

ปฏิบัติการปิดป่าของกลุ่มผู้คัดค้านสามารถนำวาทกรรมต่างๆ ออกมาสู่สาธารณะได้มาก
 มีการตอบรับจากภาครัฐ เช่น การตั้งคณะกรรมการศึกษาสัญญา การตั้งคณะกรรมการชุดนาย
 อานันท์ ปันยารชุนเป็นประธาน เป็นต้น นับเป็น ทางออกสุดท้ายที่ได้ผลมาก

8.3 พลวัตความเคลื่อนไหวตามห้วงเวลา

8.3.1 ช่วงก่อนการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่า (พฤศจิกายน 2539-กุมภาพันธ์ 2540)

การคัดค้านการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาเริ่มขึ้นในปลายปี
 2539 หลังจากที่กลุ่มอนุรักษ์ทราบว่เส้นทางการวางท่อส่งก๊าซผ่านป่าสมบูรณ์ในจังหวัด
 กาญจนบุรี ดังนั้นวาทกรรมในช่วงแรกของกลุ่มผู้คัดค้านที่หยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นแรกคือ “ผล
 กระทบต่อสัตว์ป่าและป่าไม้” โดยติดต่อสื่อมวลชนที่รู้จักคุ้นเคยกัน ได้นักข่าวหนังสือพิมพ์ข่าว
 สด นักข่าวท้องถิ่นของช่อง 7 เพื่อร่วมสำรวจพื้นที่ด้วยดังนั้นข่าวในช่วงแรกที่ปรากฏในหนังสือ
 พิมพ์ข่าวสดเป็นการเปิดประเด็นของกลุ่มอนุรักษ์กาญจนบุรีในเรื่องผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับสัตว์
 ป่าและป่าไม้หากมีโครงการวางท่อส่งก๊าซเกิดขึ้น

ในช่วงนั้น “ข่าวสด” เป็นเวทีเดียวของทั้งกลุ่มผู้คัดค้านและ ปตท. ในการเผยแพร่เรื่องราว
 นี้ออก โดยใช้เวทีนี้เรียกร่องสิ่งต่างๆ ผ่านทางหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น กลุ่มผู้คัดค้านเรียกร่องให้
 ปตท. เปิดเผยข้อมูล ควบคู่กับการทำหนังสือไปยังผู้ว่าการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ทั้งนี้การ
 เรียกร่องผ่านสื่อมวลชนเช่นนี้ทำให้สาธารณชนได้ร่วมรับรู้และเป็นพยานเพื่อก่อให้เกิดผลในทาง
 ปฏิบัติ

วาทกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงนี้แม้จะเป็นการตั้งข้อสังเกตเรื่องผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับสัตว์ป่าและป่าไม้จากโครงการวางท่อส่งก๊าซของกลุ่มผู้คัดค้าน แต่ข้อมูลข้อเท็จจริงต่างๆ เกี่ยวกับโครงการนี้กลุ่มผู้คัดค้านได้มาจากการสำรวจเท่านั้น ส่วนข้อมูลอื่นๆ อยู่ในวงของการติดตามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้นำนักการคัดค้านของกลุ่มผู้คัดค้านมีน้ำหนักน้อย อย่างไรก็ตามได้ทำให้ประชาชนทั่วไปเริ่มจับตาโครงการนี้ในแง่มุมเชิงอนุรักษ์ได้ ในขณะที่ ปตท.เจ้าของโครงการพยายามย้าให้เห็นว่าโครงการนี้มีผลกระทบชั่วคราวต่างจากการสร้างเขื่อน ผลงานที่ได้มาเป็นผลงานสะอาด นอกจากนี้ได้เปิดประเด็นเรื่อง “ค่าปรับ” ให้กับรัฐบาลพม่าหากมีการก่อสร้างล่าช้าออกมาบ้าง ปตท.เจ้าของโครงการนี้มีข้อมูลข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการก่อสร้างเกือบทั้งหมด ประกอบกับภาพลักษณ์ของ ปตท.ที่สั่งสมมาแต่เดิมไม่ได้เป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจที่มีปัญหากับสังคม สิ่งแวดล้อมมาก่อนทำให้ได้รับความน่าเชื่อถือพอสมควรจากข้อมูลที่ให้ต่อสาธารณะในเบื้องต้น

ในระยะแรกกลุ่มผู้คัดค้านติดต่อสื่อมวลชนระดับชาติเพื่อรับรู้ข้อมูลต่างๆ โดยการพาไปดูพื้นที่ที่จะมีการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะกลุ่มผู้คัดค้านต้องการใช้สื่อมวลชนระดับชาติเพื่อปลุกกระแสให้เป็นประเด็นสาธารณะโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ข่าวสดเริ่มมีแนวโน้มที่จะตรวจสอบการทำงานของโครงการท่อส่งก๊าซซึ่งมีเป้าประสงค์ที่ตรงกับกลุ่มผู้คัดค้านรวมทั้งใช้สื่อมวลชนระดับชาติเพื่อเป็นเวทีในการเรียกร้องขอข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้ ในขณะที่ ปตท.เริ่มเข้ามาติดต่อสานสัมพันธ์กับกลุ่มผู้สื่อข่าวในท้องถิ่นโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นในระยะนั้นเริ่มมีการลงโฆษณาชี้แจงข้อเท็จจริงของโครงการแล้วในหนังสือพิมพ์ข่าวกาญจน์ ส่วนการเข้าไปใช้สื่อมวลชนระดับชาติของ ปตท.ยังไม่เด่นชัดนัก

8.3.2 ช่วงรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่า (10-12 กุมภาพันธ์ 2540)

การรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่าที่ ปตท.จัดขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อการชี้แจงและตอบข้อข้องใจในผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่ป่าห้วยเขย่งโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องป่าไม้และสัตว์ป่า แต่ในการรับฟังความคิดเห็นดังกล่าวกลุ่มผู้คัดค้านได้ร่วมเข้าร่วมฟังกันเป็นจำนวนมาก และซักถามข้อสงสัยอื่นๆ ที่นอกเหนือจากประเด็นเรื่องป่าไม้และสัตว์ป่า เช่น การละเมิดสิทธิมนุษยชน แนวโน้มการก่อวินาศภัยจากชนกลุ่มน้อยตามแนวชายแดน เรื่องความปลอดภัยของก๊าซ ลักษณะธรณีวิทยาของจังหวัดกาญจนบุรี การไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมาย สัญญาที่เสียเปรียบรัฐบาลพม่า เป็นต้น ประเด็นต่างๆเหล่านี้กลุ่มผู้คัดค้านเป็นฝ่ายรุก

ไล่ถามปตท. ในทุกๆ ประเด็นเหล่านี้ ซึ่งปตท.ไม่สามารถให้ความกระจ่างกับปตท.ได้ในทุกคำถาม เช่น เรื่องสิทธิมนุษยชนโดยปตท.เห็นว่าเรื่องดังกล่าวไม่เกี่ยวข้องกับ ปตท.แต่เป็นหน้าที่ของรัฐบาลต้องรับผิดชอบ เส้นทางการก่อสร้างเป็นเส้นทางที่เปลี่ยนไม่ได้เพราะมีการตกลงตั้งแต่การเซ็นสัญญาในสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เมื่อปี 2538 เป็นต้น

การถ่ายทอดรายละเอียดของการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่าที่ปตท.จัดขึ้นครั้งนี้สื่อมวลชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสนใจ ไม่มีการรายงานในสื่อใดๆ ยกเว้นหนังสือพิมพ์ข่าวสด ที่รายงานบรรยากาศเป็นเพียงข่าวสั้นๆ และนำทัศนะของกลุ่มผู้คัดค้านมาให้เห็นเป็นตัวอย่างเพียงเล็กน้อยโดยยกกรณีบุคคลสำคัญอย่างทัศนะของนางลดาวัลย์ วงศ์ศรีวงศ์ ประธานคณะกรรมการสิทธิการสิ่งแวดล้อมที่เห็นว่า ปตท.ควรเปลี่ยนเส้นทางเพราะเส้นทางที่ลงทะเลจะได้ไม่กระทบป่าไม้และสัตว์ป่า นางรตยา จันทระเทียร จากมูลนิธิสืบ นาคะเสถียร เห็นว่าป่าที่ท่อก๊าซผ่านมีความอุดมสมบูรณ์มากหากเปิดป่าในเส้นทางดังกล่าวจะมีผู้แอบแฝงเข้าไปลักลอบตัดไม้ เป็นต้น นอกจากนี้ข่าวสดได้นำเสนอประเด็นที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมากล่าวถึง ได้แก่ ความมั่นคงตามแนวชายแดน เรื่องการป้องกันการถูกวินาศกรรม การเรื่องแผ่นดินไหว แต่ไม่ได้ให้รายละเอียดใดๆ เพิ่มเติมเท่านั้น จะเห็นได้ว่าการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่าครั้งนี้สื่อมวลชนระดับชาติและระดับท้องถิ่นไม่ได้ให้ความสนใจที่จะเผยแพร่ แต่ในเวทีดังกล่าวกลุ่มผู้คัดค้านเป็นฝ่ายรุกและได้สร้างวาทกรรมขึ้นมามากมายในเวทีแห่งนี้

ในช่วงเวลาที่มีการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการซึ่งเป็นช่วงเวลาสั้นๆ การใช้สื่อมวลชนของทั้งกลุ่มผู้คัดค้านและกลุ่มผู้สนับสนุนไม่ค่อยแสดงออกมาในช่วงนี้เพราะต้องเตรียมการสำหรับเวทีการรับฟังความคิดเห็น อย่างไรก็ตามก่อนช่วงเวลารับฟังความคิดเห็นทางวิชาการเล็กน้อยกลุ่มผู้คัดค้านได้ใช้สื่อบุคคลเพื่อพยายามระดมกลุ่มแนวร่วมในจังหวัดกาญจนบุรีและองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ เพื่อให้มาร่วมเวทีการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ และช่วยกันชักฟอกโครงการท่อส่งก๊าซในครั้งนี้

8.3.3 ช่วงก่อนการเข้าปิดป่าของกลุ่มผู้คัดค้าน (มีนาคม 2540-ธันวาคม 2540)

หลังจากการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่าแล้ว กลุ่มผู้คัดค้านไม่พอใจกับคำตอบของปตท. หลายประการ รวมทั้งไม่มีมาตรการที่ชัดเจนในการแก้ไขผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในการก่อสร้างกลุ่มผู้คัดค้านจึงประกาศคัดค้านโครงการนี้อย่างเต็มที่ ในขณะที่ปตท.

เตรียมรับมือกับกลุ่มผู้คัดค้านหลังจากที่ได้เห็นท่าทีและฟังความคิดของกลุ่มผู้คัดค้านที่มาเข้าร่วมการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการแล้ว

ความเคลื่อนไหวของกลุ่มผู้คัดค้านเริ่มทันทีหลังจากจบสิ้นการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่าโดยเริ่มหาแนวร่วมจากฝ่ายการเมือง ได้ยื่นหนังสือร้องเรียนถึงนายสุทัศน์ เงินหมื่น ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎรร้องเรียนการละเมิดสิทธิขั้นพื้นฐานของชาวเมืองกาญจน์ (13 กุมภาพันธ์ 2540) ยื่นหนังสือให้กับพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรีให้ทบทวนโครงการ (24 มีนาคม 2540) ยื่นหนังสือให้กับพลเอกชวลิต ขอให้ยกเลิกโครงการ (18 เมษายน 2540) ยื่นหนังสือต่อนายมีชัย ฤชุพันธ์ ประธานวุฒิสภา (10 พฤษภาคม) เป็นต้น

การรณรงค์ดังกล่าวกลุ่มผู้คัดค้านกระทำอย่างต่อเนื่องตลอดการคัดค้าน พร้อมทั้งกลุ่มผู้คัดค้านทั้งหมดก็ปฏิบัติตามเป็นแบบอย่างด้วยการงดใช้ผลิตภัณฑ์ ปตท. ยูนิแคล และโทเทิล นับเป็นชุดการรณรงค์ที่มีสื่อรณรงค์ออกมาตลอดการคัดค้าน ในระยะหลังกลุ่มผู้คัดค้านเริ่มหันไปรณรงค์กับประชาชนทั่วประเทศ เนื่องจากชาวบ้านในแนวท่อก๊าซที่กลุ่มผู้คัดค้านเข้าหาส่วนใหญ่จะไม่เห็นความสำคัญกับสิ่งที่กลุ่มผู้คัดค้านพยายามบอกกล่าว เนื่องจากชาวบ้านเห็นความสำคัญของการได้รับการสนับสนุน ของ ปตท. ในด้านต่างๆ เช่น การพัฒนาอาชีพเสริม การสนับสนุนการศึกษาแก่บุตรหลาน การแจกโถงเก็บกักน้ำ การจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เข้าไปตรวจรักษาฟรี เป็นต้น

ในส่วนของการใช้สื่อมวลชนระยะนี้มีความน่าสนใจและเห็นได้อย่างชัดเจนเนื่องจากเป็นห้วงเวลายาวนานทำให้เห็นวิธีการใช้สื่อของปตท. กลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มผู้คัดค้านอย่างชัดเจน โดยหลังจากการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการ ปตท. ได้ชี้แจงผ่านรายการโลกสิ่งแวดล้อมของไอทีวี ถึงประเด็นต่างๆที่เกิดขึ้นในเวทิดังกล่าว เช่น ชี้แจงประเด็นด้านธรณีวิทยา ประเด็นสัตว์ป่าและป่าไม้ ประเด็นการตีไฟของก๊าซ ประเด็นเรื่องความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งรายการดังกล่าวเป็นรายการที่ได้รับความนิยมเชื่อถือในการให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นหากผู้ชมที่ไม่ได้ติดตามข้อโต้แย้งของกลุ่มคัดค้านจะเชื่อในข้อมูลที่ปตท. นำเสนอผ่านรายการมาได้ ส่วนสื่ออื่นๆ ปตท. ได้ให้การสนับสนุนด้วยการลงโฆษณาและมีความร่วมมือกับหนังสือพิมพ์ เช่นกรณีของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ ทำให้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มผู้คัดค้านไม่ค่อยมีปรากฏมากนักในสื่อมวลชนระดับชาติ

ส่วนในหนังสือพิมพ์ระดับท้องถิ่น ปตท.ซื้อพื้นที่โฆษณาในทุกๆ ฉบับ รวมทั้งนำข้อดีต่างๆ ของโครงการทอส่งก๊าซลงในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นทุกๆ ฉบับ ซึ่งหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นเป็นสื่อที่ข้าราชการในจังหวัดกาญจนบุรีทุกหน่วยงานอ่านเพื่อดูความเคลื่อนไหวต่างๆ ภายในจังหวัด ส่วนในสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ปตท.ได้เปิดรายการสานสัมพันธ์ชาวบ้าน/ ปตท. ซึ่งเป็นเวทีสำคัญที่เผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ของโครงการไปยังประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งได้สร้างสื่อบุคคล คือ “ผู้เผยแพร่ข่าวสาร” ซึ่งเป็นประชาชนในแนวทอส่งก๊าซให้รายงานความเคลื่อนไหวต่างๆ มาในรายการโดยมีคำตอบแทนให้ในแต่ละครั้ง นอกจากนี้ ปตท.ได้เป็นผู้สนับสนุนรายการทางสถานีวิทยุที่ได้รับความนิยมภายในจังหวัดกาญจนบุรีเกือบทุกรายการและให้เผยแพร่ข่าวสารข้อดีของโครงการทอส่งก๊าซธรรมชาติ

ฝ่ายกลุ่มผู้คัดค้านในระยะนี้ถูกปิดกั้นการใช้สื่อในทุกๆ ทางทั้งสื่อมวลชนระดับชาติและสื่อมวลชนท้องถิ่น มีเพียงหนังสือพิมพ์ข่าวสดที่ยังคงยืนหยัดร่วมต่อสู้กับกลุ่มผู้คัดค้าน ดังนั้นกลุ่มผู้คัดค้านจึงหันไปใช้สื่อที่ผลิตขึ้นเอง เช่น ป้ายผ้า แผ่นพับ แผ่นปลิว รวมทั้งการรณรงค์ด้วยวิธีการต่างๆ ดังที่ได้กล่าวในข้างต้น

นอกจากการใช้สื่อมวลชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นแล้ว ปตท.ยังเข้าไปสานสัมพันธ์กับผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจในโครงการ โดยเข้าไปเป็นหนึ่งในคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหากรณีทอส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา สหภาพพม่า ระดับจังหวัดโดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรีเป็นประธาน ทำให้ทราบความเคลื่อนไหวต่างๆ ในการตรวจสอบการทำงานโครงการนี้เป็นอย่างดี รวมทั้งให้ความสนับสนุนกิจการต่างๆ ภายในจังหวัดทั้งภาคราชการและเอกชน

ในช่วงหลังการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่านี้เองที่กลุ่มผู้สนับสนุนเริ่มออกมามีบทบาท สมาคมกำนันผู้ใหญ่บ้านจังหวัดกาญจนบุรีเป็นกลุ่มแรกที่ออกมาสนับสนุนการก่อสร้างโครงการทอส่งก๊าซ วิธีการของกลุ่มผู้สนับสนุนไม่ได้แตกต่างจากกลุ่มผู้คัดค้านเช่น การยื่นหนังสือถึงผู้ที่มีอำนาจตัดสินใจโดยเฉพาะฝ่ายการเมืองอย่างนายกรัฐมนตรี (6 มิถุนายน 2540) เป็นต้น แต่วาทกรรมส่วนใหญ่ที่ออกมาจากกลุ่มผู้สนับสนุนเป็นวาทกรรมที่ ปตท.ได้เคยกล่าวมาก่อนหน้านี้แล้วทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้สนับสนุนถือว่าเป็นกลุ่มที่มีบทบาทมากในการสานความสัมพันธ์และสร้างสื่อบุคคลที่สนับสนุนการก่อสร้างโครงการทอส่งก๊าซ และสามารถใช้สื่อระดับเล็กอย่างหอกระจายข่าวในหมู่บ้านได้โดยมีกำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นแกนนำหลักในการนำเอาข้อมูลข่าวสารของ ปตท.มาเผยแพร่ในหมู่บ้าน

อย่างไรก็ตามในช่วงหลังการรับฟังความคิดเห็นทางวิชาการด้านป่าไม้และสัตว์ป่าแล้ว ปตท. และกลุ่มผู้สนับสนุนได้ผนึกกำลังกันอย่างแน่นหนาเพื่อเผยแพร่ข้อดีโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติไปยังประชาชนจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้มีปริมาณผู้ที่เห็นด้วยมากกว่าผู้ที่ไม่เห็นด้วย นอกจากนี้วาทกรรมต่างๆ ที่ปตท. สร้างขึ้นมาถึงข้อดีของโครงการท่อส่งก๊าซสามารถยึดกุมพื้นที่ที่ทั้งสองมวลชนระดับชาติและระดับท้องถิ่น รวมทั้งกลุ่มองค์กรในจังหวัดกาญจนบุรีได้จำนวนมาก

8.3.4 ช่วงปิดป่า (ธันวาคม 2540-กุมภาพันธ์ 2541)

หลังจากที่ปตท. ได้สร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งสามารถยึดพื้นที่สื่อมวลชนทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นได้ทั้งหมดแล้ว ทำให้กลุ่มผู้คัดค้านไม่มีช่องทางในการสื่อสารเพื่อนำข้อมูลข้อเท็จจริงที่ได้ในพื้นที่นำเสนอต่อสาธารณชน กลุ่มผู้คัดค้านจึงประกาศ “ปิดป่า” ซึ่งนับเป็นวิธีการสุดท้ายที่จะทำให้ผู้มีอำนาจในบ้านเมือง สื่อมวลชนและสาธารณชนทั่วไปให้ความสนใจกับกลุ่มผู้คัดค้าน สนใจในประเด็นข้อเรียกร้องที่ไม่ต้องการให้ท่อส่งก๊าซเส้นนี้ผ่านป่าอุดมสมบูรณ์ในจังหวัดกาญจนบุรี

การกระทำดังกล่าวของกลุ่มผู้คัดค้านเป็นความพยายามกดดันฝ่ายการเมืองเพื่อให้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาเรื่องท่อส่งก๊าซโดยเร็วโดยใช้เงื่อนไขของการ “ปิดป่า” มาช่วยเป็นตัวเร่ง ซึ่งข้อเรียกร้องให้เปลี่ยนแปลงเส้นทางท่อส่งก๊าซจะสำเร็จแล้วแต่แนวโน้มของผู้ที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ในรัฐบาลเห็นความสำคัญของการเร่งก่อสร้างเพื่อให้ทันสัญญาและได้ออกมาบอกกล่าวความคิดเห็นทางสื่อมวลชนต่างๆ ทำให้กระแสที่จะต้องดำเนินการต่อจึงแรงกว่าการเปลี่ยนแปลงเส้นทาง ในที่สุดกลุ่มผู้คัดค้านต้องใช้มาตรการการปิดป่าเพื่อกดดันผู้ที่เกี่ยวข้องอีกครั้ง

ในช่วงที่กลุ่มผู้คัดค้านปิดป่าอยู่นั้นสามารถกดดันรัฐบาลจนกระทั่งต้องมีการตั้งคณะกรรมการด้านกฎหมายเพื่อพิจารณาสัญญาซื้อขายก๊าซระหว่างปตท. กับประเทศพม่าว่ามีข้อได้เปรียบเสียเปรียบอย่างไรและการสั่งยุติการก่อสร้างของรัฐบาลจะถือได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่ ปรากฏว่าผลการพิจารณาของคณะกรรมการออกมา 2 ฝ่ายตรงข้ามกันโดยสิ้นเชิง ฝ่ายแรกจำนวน 5 คนเห็นว่า ปตท. สามารถเลื่อนเวลาการรับก๊าซไปได้โดยไม่ผิดสัญญาและคำสั่งของรัฐบาลถือเป็นเหตุสุดวิสัย ฝ่ายที่สองจำนวน 3 คนเห็นว่าสัญญาซื้อขายแบบ Take or Pay คือ ถ้าผู้ซื้อไม่รับก๊าซให้ครบจำนวนจะต้องจ่ายส่วนที่ไม่ยอมรับให้ครบและการสั่งยุติการก่อสร้างของรัฐบาลไม่ถือเป็นเหตุสุดวิสัย ทำให้ผลการพิจารณาไม่ได้ข้อสรุปที่แน่ชัดและไม่สามารถตัดสินอะไรได้

การปิดป่าของกลุ่มผู้คัดค้านได้สร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มผู้สนับสนุนโครงการอย่างมาก กลุ่มผู้สนับสนุนจึงได้รวมตัวกันเพื่อแสดงพลังของชาวจังหวัดกาญจนบุรีสนับสนุนการก่อสร้างท่อส่งก๊าซเพื่อแสดงให้เห็นประชาชนทั่วประเทศเห็นว่ากลุ่มผู้คัดค้านที่ปิดป่านั้นเป็นเพียงคนกลุ่มน้อย รวมทั้งการรวมกลุ่มชาวบ้านที่สนับสนุนการก่อสร้างปิดเส้นทาง การเข้าออกของกลุ่มผู้คัดค้านเพื่อกดดันปฏิบัติการครั้งนี้ของกลุ่มผู้คัดค้าน

ในส่วนของฝ่ายผู้บริหารในจังหวัดกาญจนบุรีได้จัดทำ “แผนเผชิญเหตุโครงการวางท่อก๊าซธรรมชาติไทย-พม่า” โดยมีเนื้อหาว่า กลุ่มผู้คัดค้านเป็นผู้ไม่หวังดีต่อชาติถูกระงับให้เป็น “ฝ่ายตรงข้าม” โดยตั้งสมมติฐานว่ากลุ่มคนเหล่านี้มีขีดความสามารถในการปลุกปั่นประชาชนให้มารวมตัวกันหรือชุมนุมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดอารมณ์ร่วมและกระทำในสิ่งที่ต้องการเช่น การต่อต้านไม่ปฏิบัติตามระเบียบคำสั่งหรือกฎหมายของบ้านเมืองจนมีแนวโน้มว่าจะลุกลามไปสู่ความไม่สงบเรียบร้อย รวมทั้งมีความสามารถในการก่อวินาศกรรมต่อสถานที่ก่อสร้างท่อก๊าซได้ด้วย ทั้งนี้ การป้องกันหรือระงับการชุมนุมในแผนดังกล่าวได้ตั้งให้สื่อมวลชนเป็นแนวร่วมเพื่อป้องกันความเสียหายที่เกิดจากการเสนอข่าวสารที่สับสนด้วย ซึ่งแผนเผชิญเหตุดังกล่าวยังสร้างความแตกแยกให้เกิดขึ้นภายในจังหวัดมากยิ่งขึ้นเพราะมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจนว่าเป็น “ฝ่ายตรงข้าม” กับ “ฝ่ายเรา” จากแผนเผชิญเหตุที่ออกมาดังกล่าวอาจสร้างความรุนแรงให้เกิดขึ้นทำให้หลายฝ่ายคิดหาเวทีประนีประนอมอีกครั้ง ประกอบกับกลุ่มผู้คัดค้านยินยอมให้มีเวทีเจรจาเพื่อผลในการเผยแพร่ข้อเท็จจริงของโครงการฯ ในที่สุดการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหากรณีโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานาจึงเริ่มขึ้น

8.3.5 ช่วงการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหากรณีโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานา (กุมภาพันธ์ 2541)

การรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหากรณีโครงการท่อส่งก๊าซธรรมชาติจากแหล่งยาดานามีนายอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เวทีกลางที่ทั้งปตท.และกลุ่มผู้คัดค้านยินยอมพร้อมใจให้จัดขึ้น ซึ่งเวทีนี้ไม่ใช่เวทีประชาพิจารณ์เนื่องจากการทำประชาพิจารณ์ต้องเกิดขึ้นก่อนเริ่มโครงการ แต่เวทีการรับฟังครั้งนี้เกิดขึ้นเมื่อโครงการใกล้จะแล้วเสร็จจึงผิดหลักการการทำประชาพิจารณ์ ดังนั้นคณะกรรมการชุดนี้จึงให้ความสนใจกับทุกๆ ฝ่าย ตั้งแต่ต้นว่าครั้งนี้เป็น “การรับฟังความคิดเห็นและข้อเท็จจริง” จากทุกฝ่ายเท่านั้น พร้อมทั้งบอกว่า

คณะกรรมการชุดนี้ไม่มีอำนาจตัดสินว่าโครงการนี้ควรดำเนินต่อไปหรือยุติลงเพราะเป็นอำนาจของนายกรัฐมนตรีเท่านั้น

หลังจากนายกรัฐมนตรีแต่งตั้งคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นขึ้นมาแล้ว กลุ่มอนุรักษ์ก็ได้ประกาศยุติการปิดป่าหากนายกรัฐมนตรีตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งหลังจากได้รับข้อมูลจากคณะกรรมการชุดนี้แล้ว ในขณะที่ปตท.ทำตามคำเรียกร้องของกลุ่มอนุรักษ์ด้วยการยุติการก่อสร้างและขนย้ายเครื่องมือออกจากบริเวณเคพี 20 - 27 บ้านห้วยเขย่งและเคพี 151-152 บ้านจรเข้เผือกเป็นเวลา 10 วัน ซึ่งการกระทำดังกล่าวเพื่อให้สาธารณชนเห็นว่า ปตท.จริงจังในการแก้ไขปัญหาและรับฟังความคิดเห็นของประชาชน จะเห็นได้ว่าเมื่อตั้งคณะกรรมการรับฟังความคิดเห็นชุดนี้ขึ้นมาแล้วทั้งปตท.และกลุ่มผู้คัดค้านต่างสัญญาที่จะยอมรับการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีถือเป็นเด็ดขาด แม้เบื้องหน้าดูเหมือนว่าการต่อสู้ครั้งนี้จะยุติลงด้วยดี แต่ระยะเวลาของการพิจารณาของคณะกรรมการฯ จนกระทั่งการตัดสินใจของนายกรัฐมนตรีในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2541 ถือเป็นช่วงเวลาทองของทั้งปตท. และกลุ่มผู้คัดค้านที่จะต่อสู้ในยกสุดท้าย

วันที่ 14-19 กุมภาพันธ์ 2541 เป็นช่วงการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ จากปตท.และกลุ่มผู้สนับสนุน กับกลุ่มผู้คัดค้าน โดยแต่ละฝ่ายได้เตรียมเอกสาร วิดีโอ ภาพถ่าย สไลด์เป็นจำนวนมากนับเป็นหลักฐานยืนยันคำให้การ เช่นวิดีโอที่ถ่ายโซลงข้าง รอยเท้าเสือ ภาพต้นไม้ที่ถูกตัด ภาพความเดือดร้อนที่ประชาชนได้รับจากการวางท่อส่งก๊าซ ภาพพุดาน้ำที่ถูกกองดินจากการก่อสร้างท่อส่งก๊าซทับถม ในฝ่ายของปตท. ได้นำวิดีโอขั้นตอนการก่อสร้างโครงการ ขั้นตอนการระเบิดหิน แผนงานการปลูกป่า ภาพการล้อมต้นไม้ออกจากป่า ภาพการฟื้นฟูสภาพพื้นที่หลังจากฝังกลบท่อแล้ว เป็นต้น บางส่วนได้มอบให้คณะกรรมการไปเพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ

ในการให้ข้อมูลกับคณะกรรมการฯ กลุ่มผู้คัดค้านได้เล่าความเป็นมาของการคัดค้านโครงการนี้ และกล่าวถึงเหตุผลสำคัญที่ต่อต้านด้วยวิธีการปิดป่าหลังจากที่โครงการนี้เหลือการก่อสร้างอีก 7-8 กิโลเมตรเท่านั้นเป็นเพราะกลุ่มผู้คัดค้านถูกปิดกั้นทางด้านสี่ โดยปตท.สามารถยึดพื้นที่สี่ได้ทุกแขนงทั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ทำให้กลุ่มผู้คัดค้านไม่สามารถชี้แจงได้จึงพยายามหาวิธีการที่จะอธิบายข้อมูลต่างๆให้สังคมเข้าใจด้วยวิธีการดังกล่าว และกลุ่มผู้คัดค้านได้ฝากให้คณะกรรมการถามงบประมาณในการประชาสัมพันธ์ของปตท.ว่ามีเท่าไร ซึ่งนายอานันท์รับปากที่จะถามให้ อย่างไรก็ตามก็ตามตลอดการประชุมไม่มีการซักถามประเด็นดังกล่าวจากคณะกรรมการแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับการก่อสร้างโครงการท่อส่งก๊าซที่สับสนุนตลอดระยะเวลา 2 ปีในหลายๆ ประเด็นได้ถูกคลี่คลายในการรับฟังความคิดเห็นในครั้งนี้ อาทิประเด็นเรื่องวันรับก๊าซจากพม่าซึ่งปตท.กล่าวกับคณะกรรมการว่าเป็นวันที่ 1 สิงหาคม 2541 ในขณะที่ตลอดเวลาที่กล่าวที่วันรับก๊าซจะบอกว่าเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2541 หากก่อสร้างเสร็จไม่ทันจะถูกปรับวันละ 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และยอมรับว่าการรับก๊าซจากบ้านอิตองเป็นข้อเสนอของพม่าที่ให้ ปตท. รับก๊าซในจุดดังกล่าวเพราะเป็นจุดที่รัฐบาลพม่ารับรองความปลอดภัยซึ่งประเด็นดังกล่าวคณะกรรมการได้ซักถามอย่างมากเนื่องจากถือเป็นข้อเสียเปรียบที่ปตท.มีต่อรัฐบาลพม่าทำให้ไทยต้องสูญเสียพื้นที่ป่าที่อุดมสมบูรณ์ ส่วนการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่า ปตท.เห็นว่าน่าจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐที่จะต้องดำเนินการ เพราะปตท. ไม่เกี่ยวข้องแต่อย่างใด เป็นต้น

จากการรับฟังความคิดเห็นครั้งนี้ทั้งสองฝ่ายได้เปิดเผยข้อมูลมากกว่าครั้งใดๆ เนื่องจากรูปแบบการประชุมใช้วิธีการผ่านคณะกรรมการฯทุกครั้ง คือให้คณะกรรมการฯถามแทนดังนั้นจึงไม่มีปะทะกันโดยตรงซึ่งอาจจะมีการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ในขณะที่คณะกรรมการฯที่ได้รับคัดเลือกมาส่วนใหญ่มักถามคำถามอย่างตรงไปตรงมา ประกอบกับการถ่ายทอดการประชุมทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยของ 11 และสถานีวิทยุของกรมประชาสัมพันธ์ เอฟ.เอ็ม. 92.5 เมกกะเฮิร์ต ทำให้คณะกรรมการฯชุดนี้ได้รับข้อมูลที่ไม่เคยมีการเปิดเผยมาก่อนในหลายประเด็น

ในการรับฟังความคิดเห็นครั้งนี้ดูเหมือนว่า ปตท.จะเป็นฝ่ายรับและถูกซักฟอกเป็นส่วนใหญ่ ในขณะที่กลุ่มผู้คัดค้านเป็นฝ่ายตั้งคำถามพร้อมทั้งนำข้อมูลข้อเท็จจริงในพื้นที่มาเปิดโปงในที่ประชุมจึงเปรียบเสมือนฝ่ายรุก หลายประเด็นที่ปตท.ไม่สามารถตอบคำถามได้และบอกว่าจะถอนออกจากความรับผิดชอบ เพราะปตท.เป็นหน่วยงานที่สนองนโยบายของรัฐที่ได้มาซึ่งพลังงานเท่านั้น เช่นเงื่อนไขที่จะรับก๊าซในวันที่ 1 กรกฎาคม 2541 มาจากที่การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยตั้งเป้าไว้ว่าจะสร้างโรงงานไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วมเสร็จในวันที่ 1 กรกฎาคม แต่เมื่อโรงงานไฟฟ้าพลังงานความร้อนร่วมเสร็จไม่ทันกำหนดเวลาดังนั้นการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยควรเป็นผู้รับผิดชอบในการเสียค่าปรับให้กับรัฐบาลพม่า หรือเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ปตท.มองว่าน่าจะเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล เป็นต้น

ระยะเวลา 12 วันที่มีการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการเพื่อแก้ไขปัญหาโครงการท่อส่งก๊าซ เพื่อเสนอต่อนายกรัฐมนตรี ทั้งปตท. และกลุ่มผู้คัดค้านรู้ดีว่าเวลานี้ถือเป็นเวทีสุดท้ายของการต่อสู้ ซึ่งในเวทิดังกล่าว ปตท.ตกเป็นรองและอยู่ในสภาพที่ไม่ต่างจากจำเลยที่ถูกทนายซัก

พอก ดังนั้นปตท.จึงพยายามกู้ภาพลักษณ์เดิมขององค์กรกลับคืนมา โดยซื้อพื้นที่ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติโดยลงบทความในช่วงที่มีการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ คือยังลงบทความในหนังสือพิมพ์มติชนในวันที่ 14 และ 16 กุมภาพันธ์ หลังจากนั้น ปตท.ได้กระจายบทความประชาสัมพันธ์เหล่านี้ไปยังหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจ แนวหน้า ผู้จัดการ ไทยรัฐ ไทยโพสต์ และเดลินิวส์ ตั้งแต่วันที่ 18-26 กุมภาพันธ์ รวมทั้งสิ้น 29 ครั้ง

การลงบทความโฆษณาประชาสัมพันธ์ในทางบวกของโครงการท่อส่งก๊าซได้สร้างกระแสกดดันให้กับคณะกรรมการฯ รวมทั้งผู้มีอำนาจตัดสินใจของนายกรัฐมนตรี เพราะ ปตท.ได้วางเงื่อนไขต่อประชาชนผู้รับสื่อแล้วว่าถ้าไม่ดำเนินการต่อจะกระทบต่อผลประโยชน์ของชาติเนื่องจากหลายบทความสรุปไว้ว่าควรมีการดำเนินการต่อเพราะจะช่วยชาติที่กำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตเช่นนี้ได้ และทำให้ประชาชนเห็นว่าโครงการนี้ไม่มีส่วนใดที่เลวร้ายตามที่ถูกกล่าวหาแม้แต่น้อย

ในส่วนของ การนำเสนอข่าวเกี่ยวกับการรับฟังความคิดเห็นในครั้งนี้มีหนังสือพิมพ์ข่าวสดเพียงฉบับเดียวที่ติดตามนำรายละเอียดต่างๆ มานำเสนอ ในขณะที่ในหนังสือพิมพ์มติชน กรุงเทพธุรกิจ และบางกอกโพสต์ ในเวลานั้นมุ่งให้ความสำคัญกับค่าเงินบาทในแต่ละวัน ปัญหาเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ดังนั้นการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการฯชุดนี้จึงเป็นเพียงข่าวสั้นด้านในเป็นส่วนใหญ่ บางวันเป็นข่าวพาดหัวเล็กๆ ด้านล่างของหน้า 1 และพื้นที่ที่ให้กับประเด็นข่าวนี้มีเพียงเล็กน้อยทำให้ไม่มีรายละเอียดของการให้ข้อมูลของปตท.และกลุ่มผู้คัดค้านเท่าใดนัก เป็นการเล่าถึงบรรยากาศโดยทั่วไปและประเด็นที่สำคัญ ในแต่ละวันเท่านั้น ในบางวันก็ไม่มีกรายงานข่าวนี้ เช่น พาดหัวข่าวมติชนในการประชุมวันแรก "กลุ่มอนุรักษ์ฯคาใจบโฆษณาเพียบรุกปตท.ชี้แจง" พาดหัวข่าวกรุงเทพธุรกิจ "ปตท.-NGO เผชิญหน้าถกปัญหาท่อก๊าซวันแรกอลุย"

หลังจากนายอานันท์ได้ส่งข้อสรุปของคณะกรรมการฯให้กับนายกรัฐมนตรีแล้วมติชนได้เสนอข้อสรุปดังกล่าวลงหน้า 1 เป็นพาดหัวรองประจำวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ว่า "สรุปท่อก๊าซไม่โปร่งใส แต่ให้ทำต่อ" โดยเนื้อหาข้างในสัมภาษณ์นายอานันท์ถึงผลสรุป แกนนากลุ่มอนุรักษ์กาญจน์ที่พอใจกับการประชุมครั้งนี้ และนายปิติ ยัมประเสริฐ ที่ยืนยันว่าสิ่งที่คณะกรรมการฯเสนอทั้งหมด ปตท.ได้ทำมาโดยตลอดอยู่แล้ว เนื้อหาข้างในให้น้ำหนักว่าการรับฟังความคิดเห็นครั้งนี้ทุกๆ ฝ่ายมีความพอใจ ข่าวสดพาดหัวข่าว "อานันท์สรุปท่อปตท. ไม่โปร่งใส ไม่สนใจป่า-ชาวบ้าน" เนื้อหาข้างในสัมภาษณ์ความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ แต่ละคนต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นซึ่งส่วนใหญ่ไม่พอใจกับการทำงานของปตท. และมีมาตรการที่ปตท.ต้องทำอย่างเร่งด่วนหลายประการ พร้อมทั้งติดตามความเคลื่อนไหวของกลุ่มอนุรักษ์ที่เตรียมตัวออกจากปากานายกรัฐมนตรี

มนตรีตัดสินใจและแถลงอย่างเป็นทางการ แต่หากไม่มีการตัดสินใจใดๆ เกิดขึ้นจะปิดป่าต่อไป
 น้าหนักข่าวเน้นความผิดพลาดของโครงการนี้โดยให้คณะกรรมการแต่ละคนเป็นผู้พูดซึ่งทำให้เกิด
 ความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ในหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจได้มีบทบรรณาธิการหลังจากได้ข้อสรุปของคณะกรรมการตั้ง
 หัวข้อว่า "วิวาทะทอส่งก๊าซ" ในเนื้อหาดังกล่าวประกาศชัดว่า "ไม่เห็นด้วย" กับการประท้วงโดยการ
 ปิดป่าถือว่าเป็นการใช้ความรุนแรงเพราะการดำเนินการโครงการผ่านมานานแล้วแต่เพิ่งจะมีการ
 คัดค้าน จึงควรทบทวนบทบาทของกลุ่มผู้คัดค้าน และในบทบรรณาธิการนี้มองว่าการศึกษาผล
 กระทบสิ่งแวดล้อมของ ปตท.ทำค่อนข้างละเอียดแล้วแต่ไม่มีข้อมูลปรากฏต่อสาธารณชนทำให้
 ประชาชนไม่เคยทราบข้อเท็จจริง ปตท.จึงควรปรับปรุงการให้ข้อมูล บทบรรณาธิการสรุป
 ว่ามีความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการนี้ต่อเพราะเป็นแหล่งพลังงานที่ทำให้ไทยประหยัดได้ถึงปีละ
 7 พันล้านบาทซึ่งควรช่วยชาติประหยัดในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ บทบรรณาธิการนี้นับเป็น
 ครั้งแรกของหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจที่ประกาศจุดยืนเห็นด้วยกับการให้มีการดำเนินการโครงการ
 นี้ต่อ โดยก่อนหน้านั้นหนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจไม่ค่อยนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวโครงการทอส่ง
 ก๊าซนี้มากนัก ซึ่งเป็นข้อน่าสังเกตว่าในช่วงเวลาที่มีความขัดแย้งกรณีโครงการทอส่งก๊าซหนังสือ
 พิมพ์กรุงเทพได้มีการส่งเสริมการขาย (promotion) เมื่อสมัครสมาชิก 1 ปีหรือต่ออายุสมาชิกจะ
 ได้เติมน้ำมัน ปตท. 300 บาท การส่งเสริมการขายดังกล่าวมีโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์กรุงเทพ
 ธุรกิจทั้งด้านในสวนข่าวและในหน้าแรกของจุดประกาย ความร่วมมือของหนังสือพิมพ์กรุงเทพ
 ธุรกิจกับปตท. และการซื้อพื้นที่โฆษณาของปตท. ประกอบกับการเห็นด้วยกับทิศทางพัฒนาที่
 เสริมสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงานเช่นเดียวกับ ปตท. ทำให้หนังสือพิมพ์กรุงเทพธุรกิจมีแนว
 โนมสนับสนุนการก่อสร้าง ชาวหรือบทความจึงไม่ค่อยมีการนำเสนออย่างเต็มที่แม้ในหน้าจุด
 ประกายของวันที่ 6 กุมภาพันธ์ ในหัวเรื่อง "ขบวนผู้นำทางปัญญาชักแถวสู่ป่าห้วยเรียง" เนื้อหา
 ข้างในเป็นการให้ข้อมูลทบทวนความเป็นมาโครงการ ข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น และวันที่นักวิชาการจาก
 มหาวิทยาลัยต่างๆ มาเยี่ยมเยียนผู้เข้าร่วมปิดป่าเป็นการบรรยายถึงกิจกรรมของคณาจารย์เหล่านี้
 พร้อมทั้งนำข้อความในแถลงการณ์จากคณาจารย์มหาวิทยาลัยผู้ห่วงใยปัญหาวางทอส่งก๊าซพม่า-
 ไทยมาลง ดังนั้นข้อมูลส่วนใหญ่เป็นคำแถลงการณ์ของคณาจารย์ที่นำมาเรียงร้อยด้วยกันและภูมิ
 หลังของโครงการ

ในระบอบที่มีการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการฯ ในรายการประสานสัมพันธ์ชาว
 บ้าน-ปตท.นั้น ปตท.ได้ใช้ช่องทางนี้ในการประชาสัมพันธ์และแก้ไขข้อผิดพลาดที่เกิดในห้อง
 ประชุมได้ ในส่วนของการประชาสัมพันธ์โครงการมีสารคดี "ความปลอดภัยของโครงการทอส่ง

ก๊าช" "ความมั่นใจในความปลอดภัยของท่อส่งก๊าซจากเส้นทางของท่อเส้นแรกจนถึงปัจจุบันยังไม่มีปัญหา" ส่วนการชี้แจงข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นในที่ประชุม เช่น นายสงเกียรติ ทานสัมฤทธิ์ได้ชี้แจงผ่านรายการถึงกรณีที่มีข่าวว่า ปตท.ไม่เข้าร่วมการประชุมในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ว่าไม่ได้หลีกเลี่ยงแต่เป็นการเข้าใจผิด มีการชี้แจงข้อเท็จจริงเรื่องปุราซิณี ช้างและค้างคาวกิตติ ในบางครั้งได้ถ่ายทอดเสียงจากการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการมาให้ฟัง แต่จะมีเพียงฝ่ายปตท.และกลุ่มผู้สนับสนุนเท่านั้น เช่น ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ นำเสียงของผู้บริหารปตท. ปลัดอำเภอด่านมะขามเตี้ย รองเลขาธิการหอการค้าจังหวัดกาญจนบุรี ที่ชี้แจงในห้องประชุมมาออกอากาศโดยที่ไม่มีคำชี้แจงของกลุ่มผู้คัดค้านแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามในการรับฟังความคิดเห็นของคณะกรรมการชุดนี้ได้ข้อสรุปโดยชี้ให้เห็นข้อบกพร่องของโครงการฯ หลายประการและให้ข้อเสนอแนะ มาตรการเร่งด่วนและมาตรการระยะยาวแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ต่อโครงการในอนาคตอย่างยิ่งหากรัฐบาลและเจ้าของโครงการนำไปปฏิบัติตามสถานการณ์ความขัดแย้งอาจจะน้อยลงหรือไม่เกิดขึ้น ซึ่งในเวลาต่อมา นายชวน หลีกภัยนายกรัฐมนตรีได้ประกาศให้มีการดำเนินการโครงการท่อส่งก๊าซต่อ ซึ่งนายสุลักษณ์ ศิวรักษ์ ไม่พอใจกับข้อสรุปดังกล่าวจึงเข้าปิดป่าต่อจากกลุ่มผู้คัดค้านชุดแรกที่ประกาศตัวว่าจะออกจากป่าทันทีที่นายกรัฐมนตรีตัดสินใจว่าควรจะเป็นไปอย่างไร

ความแตกต่างทางความคิดของปตท. กลุ่มผู้สนับสนุนและกลุ่มผู้คัดค้าน รวมทั้งทัศนคติที่ไม่ตรงกันของสื่อมวลชนในครั้งนี้อย่างต่อเนื่องระยะเวลา 2 ปีในสถานการณ์ความขัดแย้งครั้งนี้ทำให้มองเห็นกระบวนการต่อสู้ของทั้งสามกลุ่มมีความเห็นแตกต่างเป็น 2 ทาง กระบวนการใช้สื่อ ปฏิบัติการทางวาทกรรม รวมทั้งการเข้าหาฝ่ายผู้มีอำนาจทางการเมืองด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งในบางช่วงเวลาปตท.และกลุ่มผู้สนับสนุนสามารถสร้างกระแสวาทกรรมของฝ่ายตนได้ ในขณะที่บางช่วงเวลากลุ่มผู้คัดค้านสามารถเป็นฝ่ายรุกไล่ได้ เหตุการณ์ครั้งนี้นับเป็นการต่อสู้ระหว่างเจ้าของโครงการขนาดใหญ่กับภาคประชาชนที่มีความเคลื่อนไหวตลอดเวลาและเห็นได้อย่างชัดเจน ซึ่งในอนาคตสถานการณ์ในลักษณะเช่นนี้อาจเกิดขึ้นได้อีกในสังคมไทยในยุคที่รัฐธรรมนูญเปิดกว้างให้สิทธิกับประชาชนมากขึ้น ดังนั้นในบทนี้ได้ทำให้เห็นแนวทางการต่อสู้ของแต่ละฝ่ายและการเผชิญกันทางความคิด ซึ่งมีบางกรณีที่สร้างให้ความขัดแย้งทวีมากยิ่งขึ้น จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าสื่อมวลชนมีส่วนเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ครั้งนี้อย่างมาก ทั้งนี้ได้มีการสรุปผลไว้ในบทที่ 9 ต่อไป